

Свако ко се озбиљно бави балканистиком, илити балканолошким студијама, добро зна да су се Шиптари/Шћипетари на КосМет населили након Великог Бечког рата 1683 – 1699. г. На основу свих расположивих веродостојних докумената, тј. стручно речено „архивске грађе“, јасно је да Шиптара (у Европи знани као Албанци) до почетка 18. столећа на простору КосМета није било више од неколико процената (на основу отоманске пописне књиге „Дефтера“ из године 1455. за Област Вука Бранковића произилази да је Шиптара било само 2%) и то углавном у области око Ћаковице, дакле, непосредно уз границу са данашњом Албанијом. Шиптаре као класичне горштаке је са простора северне Албаније (дакле Геги) на КосМет довела отоманска администрација након 1699, како би пореским обвезницима попунила полупразан простор настао услед масовног исељавања српских мештана (око 100.000) под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем/Црнојевићем (патријарх од 1674. до 1706). Шиптарске северноалбанске брђане су наравно одвајкада привлачила веома плодна косовско-метохијска поља која су била насељавана од стране Шиптара заједно са стоком (углавном овцама) у таласима, а била свакако далеко питомија од читаве горштачке Албаније. Пристизале су читаве породице, али и читава племена (фисови), па чак и савези племена по крвном сродству. Да напоменемо само она најважнија, тј. најбројнија: Гаши, Краснићи, Битићи, Шаља... Након доласка шиптарских фисова на КосМет, етничка слика ове регије се постепено мењала услед асимилације месних Срба (Јован Цвијић је тврдио да су већина тзв. Албанаца са КосМета у ствари албанизирани Срби), али и услед српског исељавања са ових простора под притисцима и отвореним терором (само се у току последње две деценије 19. столећа са КосМета иселило око 150.000 Срба).

Шиптари су последњи балкански народ који је постао нација и то тек од године 1878. када су по први пут формулисали јасан државно-национални програм (Прва Призренска лига) за време периода тзв. „Рилиндије“ тј. националног „Препорода“. Дакле, за разлику од Срба, који су свој први државно-национални програм након губитка своје средњовековне државности јасно формулисали 1688. г. од стране грофа Ћурађа Бранковића, Шиптари су то успели да ураде тек 190 година касније. Међутим, у борби за КосМет и околне земље око Албаније Шиптари су, за разлику од Срба, имали два огромна недостатка:

- Нису могли да се позивају на државно-историјско право, јер до тада фактички није постојала никада национална држава Шиптара на Балкану; и

- Нису могли да докажу да су старији етнос од Срба на овим просторима, а камоли

да у то убеде европску научну јавност.

Ипак, први проблем су покушали да „реше“ (боље речено да „закрепе“) двојако:

- Прво су присвојили у националном смислу (тј. „национализовали“) „Албанско краљевство“ (“Regnum Albanai”) основано од стране Карла I Напуљског (1227 – 1285), а које је трајало до године 1286, простиравши се од реке Дрима на северу до нешто испод реке Војуше на југу са главним градом Драчом. Дакле, ова држава није била национална албанска (тј. шиптарска) држава с обзиром на то да су њени оснивачи и владари били странци, без обзира што су Шиптари чинили већину становника у њој. По оваквој шиптарској логици би вероватно и Наполеоново „Илирско краљевство“ (1809 – 1814) требало да се третира у науци као прва југословенска (можда чак и као јужнословенска) национална држава с обзиром на то да су у њој живели Југословени као већина са нешто мало Италијана и Немаца (ова Наполеонова квази-држава је обухватала централну и северну Далмацију, Војну Крајину, Истру, цивилну Хрватску до Загреба, Крањску до испред Цеља и Корушку са Филахом).

- Као друго, оснивача прве праве самосталне државе (1448 – 1468) на подручју данашње Албаније – Ђурђа Кастриотића Скендербега (1405 – 1468) су једноставно албанизовали и присвојили као свога националног вођу, штавише и као „Оца албанске нације“. Познато је да је Ђурађево мајка Војислава била српска принцеза пореклом из Македоније. Скендербегова браћа су се звала Станиша и Репош, дакле обојица су била Словени-Срби, а не етнички Шиптари. Коначно, Кастриотићи воде порекло од српског управника Јањине Бранила који је био убијен 1368, а фамилија Кастриотићи су добили име по оближњој Касторији. Дакле, са обе родитељске стране, Скендербег је био Србин и као такав страни владар над својим поданицима. Његову династичку заставу и грб су Шиптари 1912. г. такође присвојили као своју националну и државну заставу, јер другу нису ни имали (слично су урадили и Аустријанци након распада Аустро-Угарске, па су за грб и заставу Републике Аустрије након Првог светског рата узели династичка знамења Хабзбурговаца, али за разлику од шиптарског случаја, династија Хабзбурговаца је Немцима из Аустрије била национална). Дакле, ни ова Скендербегова држава није била албанска с обзиром на то да је владар био странац. Можемо закључити да Шиптари до почетка 20. столећа нису имали своје националне државе, а и сама Скендербегова „држава“ је више личила на класично средњовековно феудално лено, него на праву државу.

Што се тиче решавања другог проблема, оно је било знатно теже и компликованије, јер је требало некако „доказати“ да Шиптари на КосМету (тј, фактички, на читавом Балкану)

постоје као народ, а самим тим касније и као нација, још пре словенске трајне миграције на Балкан око 580. г. до 626. г. На овом месту је за нас од секундарног значаја да ли је у научним круговима верификована теорија о Србима као балканским староседеоцима који су се прво иселили, па затим вратили назад на Балкан (тзв. „прва“ и „друга“ миграција), већ нам је битно да се читава светска научна јавност слаже у једном: да Срби као трајни балкански етнички елемент датирају сигурно од око 600. године. У овом контексту, албанологији је било битно само једно: да „докаже“ да Шиптари, као посебна етничка група под тим етнонимом, датирају на Балкану и КосМету пре Срба. На тај начин би се показало да Шиптари имају јаче повесно право на КосМет од Срба.

Међутим, као и у првом случају у вези са питањем шиптарске средњовековне државности, и у овом другом случају су се шиптарски и не-шиптарски албанолози суочили са једном битном и фактички непремостивом препреком. Наиме, из нама до сада преживеле средњовековне историографије, односно историјске грађе и литературе засноване на истој, не постоји ни један једини (и још једанпут ни један једини) документ који експлицитно казује да етноним „Албанац“, као колективни назив за један народ, датира пре појаве етнонима „Србин“ на просторима Југоисточне Европе! Ево и неколико илустративних чињеница:

- Најстарији извори који говоре о „Албанцима“ су они византијски и то из X (десетог) столећа, али за словенске насељенике у околини града Драча.
- „Албански језик“ („lingua albanescesca“) се први пут спомиње у једном дубровачком рукопису тек из године 1285.
- Дакле, неоспорно је да је бар на основу релевантних преживелих повесних извора, апсолутно недоказиво да је албанско име старије од српског на Балкану, па самим тим и на КосМету.
- У прилог овој тврдњи иду и сви КосМетски топоними који су словенско-српског порекла, а не албанског, укључујући и назив саме спорне области.
- Другим речима, Шиптари немају чак ни свој национални назив за област на коју повесно претендују да је одвајкада њихова!

• Оно што су Шиптари радили у последња два stoleћа, а раде још увек јесте само превођење топонима са српског на шиптарски језик или пак преименовање топонима према сопственом нахођењу у духу шиптарског језика.

Ипак, круцијални моменат у формирању савремене теорије о шиптарској етногенези долази у другој половини XIX stoleћа и то са простора аустријске и немачке науке којима је из политичких разлога било неопходно да покушају да „докажу“ нешто што је супротно од преживелих историјских извора и тако помогну шиптарску борбу против српских етно-повесних права на КосМет. Тако је немачки лингвиста Франц Боп био први који је 1854. тврдио да је албански језик посебан индоевропски језик, што ће рећи да су Шиптари одвојена етнолингвистичка индоевропска група. Међутим, Боп је такође био први еуропејски знанственик који је на основу лингвистичких критеријума лансирао хипотезу да Шиптари воде порекло директно од староседелаца Балкана – Илира (дакле, од народа који је живео на Балкану пре досељавања Словена и самим тим и Срба према учењу званичне славистике у протеклих двестотине година).

Мора се истаћи да је „Илирска“ теорија о етногенези Шиптара старија од Бопа, с обзиром на то да ју је прокламовао још 1774. немачки повесничар Ј. Тунман, али на веома климавим знанственим ногама. У сваком случају, Боп је крајем истог stoleћа следио његов језички и знанствени колега аустријски филолог Густав Мејер који је, да будемо прецизнији, тврдио (али само тврдио и никада доказао у форми научне теорије) да је савремени језик Шиптара у ствари дијалект староилирског језика. Ипак, то је касније било сасвим довољно шиптарским „знанственицима“ како из Италије, Тиране тако и из Приштине да напишу томоу књига и чланака о Шиптарима као балканским староседеоцима.

Са простора КосМета, др Скендер Ризај, повесничар из Приштине, је био један од пионира који је ову Мејерову хипотезу прихватио оберучке и фактички покушао да је претвори у доказану научну теорију тврдећи да су одвајкада Шиптари били већинско становништво на овим просторима. На тај начин почиње знанствена разрада шиптарске идеологије „крви и тла“ која постаје нарочито актуелна након покушаја шиптарских сепаратиста 1981. да издејствују статус државности за КосМет, слично садашњим настојањима војвођанских сепаратиста да то исто учине за Војводину. Своју климаву хипотезу је овај приштински повесничар заснивао на недоказаном тврђењу да су и на КосМету живели древни Илири као праоци данашњих Шиптара. Да су древни Илири живели на простору читавог централног и западног Балканског полуострва у доба старих Грка и Римљана је изнад свега неоспорна знанствена чињеница, али да данашњи Шиптари воде баш порекло од тих древних Илира јесте апсолутно недоказива хипотеза,

узимајући у обзир фактор повесних извора. А без повесних извора нема ни повести као знанствене дисциплине, али се од ње може исконструисати дневнополитичка пропаганда.

Неоспорно је и то да су и археолози са своје стране открили илирска гробна места – тзв. тумуле, свуда где су и живела илирска племена, па тако и на самом КосМету, али су косметски шиптарски историчари од овог факта од почетка седамдесетих година направили читаву знанствену фешту, узимајући то као *corpus delicti* за постојање шиптарске нације још од времена ране Антике. Њима су се придружили и Хоџини политичари из саме Албаније, па су тако и једни и други у илирским тумулусима са КосМета видели (али само видели и никада доказали) дефинитивну потврду своје климаве хипотезе да је све илирско на Балкану на просторима на којима живе данашњи Шиптари у ствари шиптарско од искона. Независно шиптарско Косово од 1974, па све до 1989. је, смишљено плански и идеолошки преко комплетног независног едукативног система од основне школе до универзитета, усађивало у главе младим Шиптарима да су они потомци древног илирског племена Дарданаца и да је стога КосМет управо њихов, а не српски. По илирском дарданском племену које је живело у овим областима у Антици именовани су по КосМету и називи улица, кафана, хотела, итд. У исто то време, Шиптари су смишљено прикривали, заташкавали и уништавали археолошка открића словенских некропола како на КосМету тако и у северној Албанији како би њихова идеологија „крви и тла“ добила потпуну знанствену и политичку верификацију.

Међутим, оно што исполитизована албаноологија ипак није успела да уради је да потуче необориве доказе о стварном пореклу балканских Албанаца илити како себе називају – Шиптара. А историјски извори јасно говоре да балкански Шиптари воде порекло са Кавказа, тачније са простора кавкаске Албаније – државе и народа који су ту постојали у Старом веку. Није ни чудо да прве вести о постојању некаквих Албанаца на Балкану потичу тек из XI столећа, јер их раније није ни било. Круцијални повесни извор који као кост у грлу стоји свим шиптарским идеолозима идеологије „крви и тла“ је византијски историчар Михаило Аталијат који је писао седамдесетих година тог столећа. Према овом извору, „Арванити“ (Албанци) су на Балкан дошли са Сицилије (а на Сицилију преко Блиског Истока са Кавказа) године 1043. учествујући у војном походу (водећи са собом читаве породице) сицилијанског намесника и узурпатора на царски престо Георгија Манијакиса. На Балкан су се искрцали у Драчу са намером да крену на Солун и даље на Цариград, али су били потучени до ногу од стране византијског солунског управника који их је на основу њиховог тражења населио након битке у областима данашње централне Албаније.

Ипак, и на овом месту „Илирска теорија“ о етногенези Албанаца има „адекватан одговор“, тврдећи да данашњи Албанци воде порекло од илирског племена Албанои које

је стварно и живело на подручју данашње централне Албаније и које се неоспорно спомиње у старовековним повесним источницима и да је епизода са Манијакисовим Арванитима пука коинциденција. Међутим, да се и овде ради о чистој исполитизованој конструкцији и да „Илирску теорију“ треба коначно одбацити као незнанствену, јасно нам говори чињеница да албански језик припада лингвистичкој групи САТЕМ, док је језик старих Илира припадао лингвистичкој групи ЦЕНТУМ. У овом језичком контексту, била би веродостојнија хипотеза да Албанци воде порекло од старих балканских Трачана с обзиром да је језик древних Трачана био управо центумски. Ипак, на жалост шиптарских теоретичара идеологије „крви и тла“, опште је познато да у доба Антике Трачани нису живели на просторима на којима живе данашњи Шиптари, већ само на источном делу Балканског полуострва где Шиптара ни данас нема.